

Při komponování je třeba vyjadřovat se srozumitelně

Rozhovor s Janem Zástěrou

Letos, stejně jako v roce 2018, získal Výroční cenu OSA jako nejúspěšnější skladatel vážné hudby Jan Zástěra, který působí jako dirigent Hudby Hradní stráže a Policie ČR. V obou ročnících byl rovněž oceněn za Vážné skladby roku, jimiž se v roce 2018 stalo oratorium Korunovace českých králů a letos to byl cyklus České nebe. V listopadu 2019 zajistil kompletní hudební doprovod pro Národní pouť do Říma při příležitosti třicetiletého výročí od svatořečení Anežky České a od Sametové revoluce. Je také vedoucím Trautzlovy umělecké společnosti, hudebním badatelem a severočeským patriotem. U příležitosti letošního výročí 1100 let od smrti sv. Ludmily zkomponoval (včetně libreta) oratorium Nádech věčnosti, jehož světová premiéra se uskuteční 19. září ve Vladislavském sále Pražského hradu. Tento koncert bude živě vysílán na stanici Vltava ČRo a na ČT Art.

Vystudoval jsi sbormistrovství chrámové hudby na Týnské škole a hudební výchovu – sbormistrovství na Pedagogické fakultě UK. Z jakého popudu jsi začal komponovat?

Našel jsem si k tomu cestu relativně brzy. Vyrůstal jsem v Oseku v prostředí velkého cisterciáckého kláštera, kde jsem se pohyboval od dětství a obdivoval jsem vše včetně muziky, která k tomu baroknímu prostoru neodmyslitelně patřila. Začal jsem se tedy o skladbu zajímat už tenkrát, a později jsem docházel na soukromé hodiny k Janu Bůžkovi a Vladimíru Tichému.

Byl někdo z českých či světových skladatelů tvým vzorem?

To nemohu říct. Mám samozřejmě několik skladatelů v oblíbě, například Leoše Janáčka či Jana Dismase Zelenku, kteří mě fascinují, což ale neznamená, že bych k nim tíhnul svojí podstatou. Zajímají mě také autoři, mezi něž patří třeba Jakub Trautzl, kteří sice mají co nabídnout, ale dostat se k jejich tvorbě je o něco složitější.

Která je tvoje oblíbená skladatelská technika?

Každý skladatel by měl přirozeně vycházet z toho, co je mu vlastní. My, jako interpreti, se pohybujeme v dlouholeté tradici a nelze, pokud se člověk vysloveně nezařekne, se jí vzpoutet nebo proti ní bojovat. Řekl bych, že v tomto směru je moje hudba docela tradiční, a tím pádem i dobře poslouchatelná, nenáročná a přístupná nejen extra poučenému publiku, což považuji za důležité. Pro mě totiž tato činnost představuje určitý komunikační proces a způsob, jak mluvit s dalšími lidmi. Podmínkou však je, pokud člověk něco sdělovat chce, vyjadřovat se srozumitelně. Na druhou stranu, skladatel by samozřejmě neměl být pouhým eklektikem, který by pouze recykloval něco, co už tady bylo, ale měl by hledat různé způsoby, jak svoje dílo ozvláštnit. A to je zároveň odpovědnost každého autora. Nikdy jsem tedy necítil potřebu svoji tvorbu jakkoliv škatulkovat, nebo někam zařazovat.

Jsi autorem cyklu kantát České nebe o českých národních patronách. S jakou vizí jsi k tomuto dílu přistupoval?

Je to úvaha o tom, že odkazy našich světců mohou být trochu živější a mohou nám něco dávat nebo nás k něčemu vybudit. V tom spočívala hlavní myšlenka, proč jsem se vůbec začal věnovat textům Marie Dolistové a zhudebňoval jsem je v různých formách, pro různá obsazení, což se pak na koncertech různě dramaturgicky kombinovalo. Naším cílem bylo přinést do hudebního prostředí právě toto téma v zajímavém kontextu s dnešní dobou.

19. září bude mít světovou premiéru tvoje oratorium Nádech věčnosti. Tuto tematiku zpracoval už Antonín Dvořák v oratoriu Svatá Ludmila na libreto Jaroslava Vrchlického. V čem zásadním se bude tvoje dílo lišit?

Pokud téma, jemuž se chceš věnovat, zpracuje před tebou génius svého oboru, který navíc vytvoří dílo patřící k našemu kulturnímu dědictví, nemáš samozřejmě úplně snadnou úlohu. Naštěstí se Dvořák zaměřil jenom na jednu část Ludmilina příběhu od jejího obrácení se ke křesťanství na Mělníku až po křest ve velehradském chrámě. Veškeré další, možná i zajímavější události z jejího života včetně její smrti na Tetíně zůstaly tímto oratoriem nedotčeny. Díky tomu jsem mohl zpracovávat něco jiného, byť jsem se věnoval téže světi.

O jakou strukturu a obsazení se jedná?

Je to oratorium o třech částech pro sóla, smíšený sbor a symfonický orchestr. Jinak toto dílo tematicky zapadá do cyklu České nebe, i když svým rozsahem je naprosto nesouměřitelné s ostatními kantátami.

Které interprety sis k tomu vybral?

Co se týče sólistů, jedná se o čtyři zpívané role: Václava, Boleslava, Drahomíru a Jarmila a jednu melodramatickou, což je právě Ludmila, a představí se v nich Petr Nekoranec, Jiří Brückler, Lucie Hájková, Lukáš Bařák a jako Ludmila Soňa Červená. Sbor dává dohromady Run OpeRun a orchestrálním tělesem bude SOČR. Režie se ujme Jiří Heřman a za dirigentský pult se postavím sám.

Proč jsi oslovil do stěžejní úlohy Soňu Červenou?

Role Ludmily se odlišuje od všech ostatních. Příliš nevstupuje do děje, pohybuje se nad veškerým hemžením a hovoří jiným, metaforickým jazykem, jako postava mající hlubokou mystickou zkušenost jednoty s Bohem i s věčností. Myslím si, že Soňa Červená je ta nejautentičtější představitelka, kterou bychom si mohli jako Ludmilu vůbec představit.

V oratoriu Nádech věčnosti jsi debutoval také jako autor libreta. Co tě k tomu přimělo?

Byla to z nouze ctnost, ale jsem za ni nesmírně rád. Nevěděl jsem totiž o nikom, kdo by mně to dokázal napsat. Samotné téma nabízí mnoho možností a variant, jak je uchopit. Jádrem libreta je příběh umučení sv. Ludmily a situace kolem její smrti. Při zpracování jsem se však snažil o metafyziku onoho příběhu a zešíroka pojatou reflexi s lehce mystickým nádechem.

Máš dobrý sitzfleisch?

V nedávné době jsem s tím hodně bojoval, protože posledního půl roku jsem nedělal nic jiného, než jenom seděl a skládal zmíněné oratorium. Vzhledem k blížícímu se termínu to byla nutnost. Musím však říct, že jakkoliv se jednalo o práci nesmírně zajímavou a po všech stránkách obohacující, bylo pro mě hodně obtížné udržet se po tak dlouhý čas v určité kázni, abych se mohl soustředit a efektivně pracovat. Jinak si ale dovedu život zpříjemnit natolik, aby čas, který věnuji tvorbě a odpočinku, byl v rovnováze.

Co připravuješ nového jako skladatel i dirigent?

Téměř nikdy jsem nic nekomponoval vyloženě do šuplíku, všechny moje skladby měly vyhlídku bližšího či pozdějšího provedení, čemuž jsem samozřejmě rád. Sice v drtivé většině případů dopisují všechno nadoraz, což interpreti nemají moc rádi, ale na druhou stranu to zase někdy přispěje ke spontánnějšímu přístupu z jejich strany. V nejbližší době budu psát kantátu ke čtrnácti svatým pomocníkům, jimž je zasvěcen kostel ve františkánském klášteře v Kadani, kde se zároveň bude konat slavnostní koncert ke znovuvysvěcení tohoto kostela. Na příští rok plánuji velkou věc, na kterou myslím už pár let. Chtěl bych totiž zhudebnit Kumskou věštbu od Vergilia o příchodu Mesiáše a v rámci Wasbe Conference Prague 2022 (*JH: celosvětová konference orchestrů a skladatelů*) ji uvést s Hudbou Hradní stráže a Policie ČR na koncertě ve svatovítské katedrále. No a abych v mezičase nezahálel, píši pro Severočeskou filharmonii cyklus symfonických básní O Sudetech – o našich kopcích a o součástech naší severočeské identity. Prozatím poslední z nich se jmenuje Saltus Taranis a měla by mít premiéru 28. října v Teplicích.

Rozhovor vedl Jakub Horváth.